

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 42.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oyri, á forsiðuni,
20 oyri, á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avsláttur í prisinum.

Tírsdag hin 18. októbir 1932.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið
verður bilagð á posthúsinum, brævasvarnastøðum
og skrivstovuni. Telf. 143.

6. árg.

Samvinnuleiðin.

VII.

„Rætturin

er hjá tí sterkasta. Hetta er ein ásanann og úrdráttur av umstøðuni manna og landanna millum. Fyri tann partin, ið er minnimentur, er henda søguliga ásanann og roynd ikki lystulig, tí hon hevur einki við sannan rætt og rættvísi at gera — tvørturímóti! Hin stóra fjöldin, arbeiðararnir og fiskararnir, hava kent og kenna framvegis sviðan av hesum órættvísa »rætti«. Men fjöldin eigur kortini ikki at lúta, men siggja sannleikan so ljótan og bondskan, sum hann er — og leggja sær í geyma. Hetta eigur og kann hin kúgaði og minnimenti so mikið meiri gera, sum at tað er satt, at hann hevur allan møguleikan at hevja hovdið — og sigra, um rætt verður fram farið.

Hin múgvandi og stóri

hefur tilteivað sær ein órættvísan rætt, ið ikki er rættur, men makt. Hin liðandi og kúgaði fjöldin krevur og strembar eftir at ognar sær ein við allar samfelagsins íbúgvarar javnbjóðis rættvísan rætt. Her er meirurin partanna millum, ein aðalmunur, ið hin í neyðarsligum og trøngum korum strevandi minnimenti eigur at kenna sum hina logandi, aldri víknandi virkiskraft í stríðinum fyri at koma úr teim fjotrændi veldismanna bondum til fullan og óskerðan menniskjaligan rætt og friari, ljósari og rúmari lívskor.

„Barst fyri tí, ið rætt er,

og doyggj um so skal vera.« kvað skaldið. Vegurin til rættin og sannleikan er torgongdur og drúgvur, men hann er hitt dýrasta og vírdismiklasta á foldum. Hann er æviger og kann ikki mástast við eins manns lívi ella við einum ættarliði. Á honum eru fallnir menn og ættir uttan sum Áron at fáa loyvi at siggja inn í hitt lovaða landið. Men Árons menn og ætt komu tó á mál, tí hildið varð út á vegnum.

Men „svært er at biðja

og biðja við læstar dyri. Hetta hevur hin liðandi fjöldin sannað og sannar ikki minst í dag, nú tá ið neyðin og trøngdin gongur á sum harðast — og her heima hjá okkum sannast hetta so svårt sum nakra staðni. So harðar og ringar sum nú, hava fjórnar ikki í nærindis verið.

Hin spjadda, neyðstadda og av teim múgvandi blendaða fjøldin hevur í ár sterkari og

meiri innfreingjandi enn á nokrum sinni heitt á teir, ið ráða fyri borgum og hava maktina — heitt á teir um hjálp í neyðini. Men hon hevur bukað á læstar dyri. Hvussu hart, kall og hjartalyst svar teirra ráðandi hevur háttað sær, kunnu lesararnir gera seg kunnugar við av orðadráttinum í tinginum viðvíkjandi umsóknini um neyðshjálp arbeiði til arbeiðisleysar arbeiðarar. Hesin orðadráttur er skrivaður upp í »Føroya Social-Demokrat«. Uttan himpr og meðfeling burturvísi tingið hesa og aðrar umsóknir frá arbeiðarunum um at fremja lívsmál sum — kontanta lønrindan, arbeiðisloysisstudning, ókeypis rættarhjálp o. s. fr.

Henda kalda og hjartalaysa stoða hjá afturhaldsins umboðsmonnum og tí »privata initiativum« kenst særliga hørð, tí meen vita, at mólstøðan móti tilkum málum er brotin í Danmark, har veitt verður teim neyðstøddu munandi stuðul.

Sum lýsandi dømi kunnu nevast hesi töl, ið tala:

Staturin veitir árs árliga:
Ellisrentu..... kr. 59,5 mill.
Fátækrafororg..... - 39,5 —
Hjálpiðkassar..... - 17,3 —
Arbeiðisloysisstødn. - 16,2 —
Avlams fororg... nógvar mill.
Ymsir soc. studng. kr. 10,7 mill.

Lógirnar, ið heimila lut í hesum stóru peningasummum til hjálp fyri hin minnimenta, vilja okkara fólkavaldu afturhaldsmenn einki vita av, hóast neyðin og trøngdin hjá tí fátaeka buka innfreingjandi á dyrnar. (Eg vil í seinri greinum koma gjøllari inná hvørja einstaka av hesum lógum). Tað sindrið, ið nú verður veitt okkara gomlu í ellisstudningi, og okkara fátækrahjálp er einki munandi, fyri ikki at siga verri enn einki. Einans ein lóg av hesum her nevndu socialu lógum hevur vunnið eitt sindur av ljóði hjá okkara heiðraða tingi í ár. Tað er ellisrentulógin. Men tær ásettut studningssatir í tí av lóginginum viðtikna uppskoti eru, um enn betri enn vanligja nýtti ellisstudningur á bygðum, tó sindarlaga lágir, ov lágir, kortini eitt framstigi.

Hjartaladynar eru stongdar! Teir arbeiðisleysu arbeiðarar vera vístir at velta, tá ið teir koma at sokja hitt almenna og teir múgvandi um studning í neyðini. Flestir eiga ongan teigin. Hava teir søkt um jorð, træðir, hava flestir vanligja fingið nei. Teir kunnu arbeiða annað arbeiði, verður rímliga tá hildið.

So eru korini, leiðin og umstøðurnar hjá tí minnimenta. Frá Herodisi til Pilatus — kross-

festur og stírdur av rætti tess sterkasta, sum er vordur, samfelagsins jarnhørðu skipan, ið er sett eftir tí fría »initiativins« og kapitalistandans lógum og reglum. Hesin »rættur« tess sterkasta er sjáldan vordur við so miklum harðskapi sum á Føroya lótingi, tá ið ein av afturhaldsins lótingsmonnum á opnum tingi í ár úttalaði ynski um, at alt sum tæl fagsskapur ímillum hin minni menta skuldi »doyggja í hungri, í raki ella bráðdoyggja til veturs«.

Men Jerikos múrar fullu.

Tá ið teir túsundtals einstaklingar, ið hvør í sær orkaðu og munaðu lítið, gingu saman í ring og blástu av ollum alvi í hornini, tá raplaðu teir fyri hin einstaka ella nakrar fáar ótakiligu múrar.

Teir túsundtals hvør í sær lítið munandi og orkandi einstaklingar í fjøldini kunnu, um teir leggja evnir og kreflir sínar saman, gerast ein dundrandi kraft, ið evnir at blása av grundum hin órættvísa »rættine«, ið samfelagið hevur givið teim múgvandi og stóru. Tað má oftani tapast, oftani verða herjað á, men

„Gjøgnum tap læra vit at sigra.“

segði Pætur hin Stóri. Rusland lá tá stórt og mannamikið, men veikt og syndrað, undir álopum. Hóast stórt og mannamikið tapti tað aftur og aftur, tí tess íbúgvarar dugdu ikki at nýta mátt sín og megi í eini konari samlaðari kraft. Men haldandi á og lærandi av hvørjum tapi sigraði hitt mannmikla Rusland at enda. Men hesin sigur røkk bert til landamarkið, ein sigur, ið einans var nýttur til at festa stormannsins makt — rætt yvir fyri hópinum.

Bardagarin og stríðið hjá hini stóri kúgaðu fjøldini fyri at koma upp undan eru av aðrari náttúr og ódvísi háttað enn Ruslands orrusta móti sínum figgindum; men eitt er tó felags, sum er gott at læra av:

Hitt stóra tapandi Rusland átti í sær sjálvum megina og máttin til at sigra, tí tað lærði at nýta megi sína sum eina kona samlaða kraft.

Hin kúgaða stóra fjøldin eigur í sær megina og máttin at sigra, og hon kann og vil ígjøgnum tap sín, um hon heldur á, læra at fylkjast — og sigra. Tá falla Jerikos múrar arbeiðaranna. Hin sterkasti múrurin er hin politiski, tí er hin politiski sigurin hitt týðningarmiklasta og størsta ták, ið stríðslárarnir gella til.

P. D.

Symbolik over Finans-Planen.

Lagtingsbeslutning i Solnedgangens Tegn.

Paa Lagtingets sidste Dag i afgivte Lagtingssamling, faldt den endelige foreløbige Afgørelse i Sagen: »Almenna peningaviðurskipti Føroya.« Sagen er oprindelig opkaldt efter Udtalelser og Breve fra den forhenværende Statsminister og nuværende Justitsminister C. Th. Zahle.

Som nærværende Blads Læsere ved, fremlagdes Hr. Justitsminister C. Th. Zahles Brev til Lagtinget af 7. September d. A. først ved et Eftermiddagsmøde d. 12. September — i Lagtingets Skumringstide, da Samlingen nærmede sig sin Afslutning.

Ved Sagens 1. Behandling i Lagtinget, udtalte Socialdemokraternes Ordfører P. M. Dam, at det socialdemokratiske Parti ansaa den foreliggende Skrivelse, som et Grundlag for Forhandling. Ja, hvad ellers? Man skulde saa synes.

Lagtingets Budgetudvalg fik Justitsministerens Brev til Bearbejdelse — Behandling.

Det var Efteraar — og Syltningen var paa det Tidspunkt allerede i Gang udenfor vort hjemlige Parlaments Døre. At de 2 konservative Partier, som Budgetudvalget bestod af, ogsaa havde deres »milde« Blikke henvendt paa den almindelige Syltning, var iøjnefaldende.

Publikum spurgte utaalmodigt: Hvad sker der med Finansplanen? Det var ingen der kunde svare. Men Folkevigtigheden forsøgte at slaa fast, at denne skulde transporteres til Kommunens Losseplads »oppi á hálsi« ved Færøernes Residensstad — Thorshavn. —

Efter at Set. Mikkel — 29. September — var passeret, mumbledes der i Krogene om, at Finansplanen skulde henvises til at søge sig Hi i et Sambands- og Selvstyreudvalg, der dog skulde kunne disponere over et vist Pengebeløb til Finansplanens Forplejning.

Den 7. Oktober afgav Budgetudvalget Betænkning. Betænkningen var — fiffigt nok — dateret samme Dag, som Justitsministeriets Skrivelse, — 7. September — til Trods for Betænkningens Fremkomst ca. 30 Dage efter Justitsministeriets Skrivelse. Man tænkte vel stadig paa Syltningen.

»Det indholdsrige storpoltiske Efteraarsdokument havde følgende Ordlyd:

Justitsministeriet har ved Skrivelse af 7. f. M. til Lagtingets Formand paany forelagt Lagtinget Sagen om den i Fjor paa samme Ministeriums Foranledning behandlede Tiaarsfinansplan for Færøerne.

Sagen er blevet henvist til Behandling i undertegnede Udvalg.

Det stod straks Udvalget klart, at Tinget ikke vilde kunne færdigbehandle Sagen i indeværende Lagtingssamling, idet den først er modtaget 12. Septbr. d. A.

Spørgsmaalets store Vigtighed er Udvalget enig om. — Man er fremdeles enig om, at Sagen bør viderebehandles i et Udvalg, som ned sættes mellem indeværende Aars og næste Aars ordinære Lagtingssamling. Og man er endelig enig om, at Loven om forskellige Skatter og Afgifter, der i saa høj Grad berøres af Finansplanen, maa standse ligesom Behandlingen af Havnesagen og Statsvejsagerne ogsaa maa standse i indeværende Samling.

Udvalget har derimod ikke kunne enes om den Beføjelse, som det Udvalg, der ned sættes, skal have. Man har delt sig i et Flertal og et Mindretal. Flertallet (Danielsen, J. H. Joensen, N. Nolsøe og A. Samuelsen) skal for Tiden ikke komme nærmere ind paa Sagen, men blot stille nedenstaaende Forslag.

Mindretallet (Nielsen, Patursen og Winther) skal bemærke følgende:

Spørgsmaalet om fællesforhandling af dansk-færøske anliggender har i løbet af de sidste 26aar gentagne gange været til behandling i lagtinget. Her skal saaledes henvises til lagtingsstidende 1906 Ekstrasamlingen side 12, Ordinære samling side 1, 1919 side 116—120, 1930 bilag 13, sidste side, 1931 bilag 6, side 15 og 16 og forslag af 9. februar til beslutning, punkt 1 i ekstrasamlingen 1932. Disse forhandlingsbestrebelse har dog hidtil ikke givet positivt resultat.

I det nu foreliggende tilfælde er medlemmerne inden nærværende udvalg enedes om at indstille til lagtinget, at der ned sættes et staaende udvalg for at fremskaffe oplysninger og overveje den foreliggende situation for paa basis heraf at kunne fremsætte forslag til forhandling med danske myndigheder.

Mindretallet finder, at skal en forhandling med Danmark kunne ventes ført til et tilfredsstillende resultat, vil det være nødvendigt, at der indenfor forhandlingsomraadet gives adgang til at alle fællesanliggender og alle mellem Færinger og Danske divergerende spørgsmål kan bringes paa bane. Her foruden formener mindretallet, at det vil være ganske nødvendigt at de egentlige forhandlinger fra begge sider føres af ansvarsfulde folkevalgte repræsentanter, af lagtingsmænd og rigsdagsmænd.

Den gang der i 1919 fra den lagtingsgruppes side, hvortil mindretallet hører, gaves tilslutning til valg af lagtingsmedlem-